

یاد ناصر پاکدامن را گرامی میداریم

2023 - 1933 / 1402 - 1311

همراه، آموزگار و یار دیرین ما، فرزند برومند و وفادار میهنمان و کوشنده پیگیر فرهنگ و آزادی، ناصر پاکدامن، در سحرگاه روز یکشنبه سوم اردیبهشت ۱۴۰۲، بیست و سوم آوریل ۲۰۲۳ در پاریس درگذشت. حضور صدها نفر از هموطنان در مراسم وداع با پیکر او در گورستان پرلاشر پاریس نشان از آن داشت که دوستان و آشنایان و خوانندگان آثار او، به رغم این که در این یکی دو سال آخر به اقتضای عمر و رنج بیماری حضور اجتماعی و فعالیت و تکاپوی خود را محدود کرده بود، نیکخواهی و تلاش بی‌دریغ او را برای اعتلای فرهنگ ایران و بهروزی ایرانیان همچنان پاس میدارند.

ناصر پاکدامن در خانواده‌ای پایبند اخلاق و اهل فرهنگ به دنیا آمد. خانواده پدری اش در حدود سال های ۱۳۰۰ شمسی از همدان به تهران آمده بودند. تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در دبستان ادب و دبیرستان علمیه و سال آخر دبیرستان را در دارالفنون گذراند. سال های نوجوانی او در فضای آزادی‌های پس از شهریور بیست و پیدایی و شکل‌گیری

احزاب و سازمان‌های سیاسی جدید و کشاکش‌های میان آنان در دوران ملی شدن نفت سپری گشت. در همین دوران است که دلبستگی‌های او به نهضت ملی شکل می‌گیرد و از عناصر پایدار هویت سیاسی او در آینده می‌شود. سال‌ها بعد در خطاب زیبایی که به یاد دوست همدانش، حمید عنایت، در دانشگاه آکسفورد، ایراد کرد، خاطرات آن سال ششم ادبی در دارالفنون را این چنین به پایان بُرد: "....."

پس از پایان تحصیل در دبیرستان (۱۳۲۹-۳۰) به دانشکده حقوق دانشگاه تهران رفت تا اقتصاد بخواند و سپس با کسب رتبه نخست برای ادامه تحصیل به فرانسه رفت و در دانشگاه پاریس اقتصاد و جمعیت‌شناسی خواند.

در دوران تحصیل در ایران با هما ناطق، تاریخ‌نگار برجسته، آشنا می‌شود و چند سال بعد در زمان دانشجویی در پاریس، در چهاردهم شهریور ۱۳۳۵، با هم پیوند زناشویی می‌بندند و دارای دو فرزند می‌شوند، می‌شما و روشنگر.

در همین سال‌هاست که به همراه زنده یاد امیر پیشداد به فکر برپایی اتحادیه دانشجویان ایرانی در فرانسه می‌افتند و نیز انتشار (اردیبهشت ۱۳۳۸).

چندی بعد با برخی از یارانش در نهضت ملی برآن می‌شوند که که هستی مرکزی آن در پاریس بود به وجود آورند و مجله را منتشر کنند (۱۳۴۳) تا اندیشه و گرایش‌های مستقل را بیشتر بشناسانند.

رساله‌ی دکتری‌اش را با عنوان

در سال ۱۳۴۶ تصمیم می‌گیرد به ایران باز گردد. مقام‌های امنیتی به بهانه فعالیت‌های سیاسی‌اش در زمان دانشجویی مدتی مانع استخدام او در دانشگاه می‌شوند ولی چندی بعد کار تدریس در دانشکده اقتصاد را آغاز می‌کند و درس‌ها و جزوه‌های درسی‌اش در اقتصاد ایران، جامعه‌شناسی اقتصادی و جمعیت‌شناسی از محبوبیت زیادی در میان دانشجویان برخوردار می‌شوند. مناسبات صمیمانه او با دانشجویان پایه دوستی‌های ماندگار میان آنان می‌گردد.

در این سال‌ها افزون بر نوشتن مقاله و کار پژوهش، تجربه‌های گرانقدری در ویراستاری و نشر حرفه‌ای می‌اندوزد. در سال ۱۳۴۷ به دعوت کریم امامی به انتشارات فرانکلین می‌پیوندد و در کنار برخی از برجسته‌ترین مترجمان و ویراستاران آن دوره به کار می‌پردازد. به پیشنهاد و با نظارت اوست که مجموعۀ تازه‌ای از آثار در اقتصاد و علوم اجتماعی انتخاب، ترجمه و منتشر می‌شود. سردبیری مجله و مجله‌های و دفترهای و وابسته به دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران بخش دیگری از تجربه‌ها و تلاش‌های او در این زمینه است.

در سال ۱۳۵۳-۵۴ به دعوت دانشگاه پرینستون به عنوان در آمریکا اقامت گزید و از فضای سرد و عبوس سیاسی آن سال‌های در ایران دور ماند.

از اوایل سال ۱۳۵۶ با گشایش فضای بست‌سیاسی و آغاز اعتراض‌ها و مطالبات اجتماعی، عرصه فعالیت‌های اجتماعی او نیز به فضاهای بیرون از دانشگاه گسترش

یافت. ناصر پاکدامن و شماری از استادان گرد هم می آیند تا در برابر جوّ پلیسی حاکم و ضرورت استقلال دانشگاه‌ها از ارکان قدرت، چاره‌ای بیندیشند. در ۱۱ مرداد ۱۳۵۷ منشور «مجلس شورای اسلامی» منتشر می‌شود و طیف گسترده‌ای از استادان و کادرهای آموزشی را به خود جلب می‌کند. او نقش مؤثری در شکل‌گیری و پیشبرد مبارزات این سازمان نوپا داشت. در بیستم فروردین ۱۳۵۷ در پی اعتصاب غذای زندانبان سیاسی، «مجلس شورای اسلامی» دست به انتشار بولتنی خبری می‌زند به دو زبان فارسی و انگلیسی. انتشار این بولتن که تا ۲۴ دی ماه ۵۷ ادامه یافت از جمله برعهده او بود. در اواخر پائیز همان سال سه انجمن مهم دموکراتیک و مستقل از سازمان‌های سیاسی یعنی «مجلس شورای اسلامی»، «مجلس شورای اسلامی» و «مجلس شورای اسلامی» تصمیم می‌گیرند خبرنامه مشترکی منتشر کنند. نام خبرنامه، «مجلس شورای اسلامی» و گرداننده آن ناصر پاکدامن بود.

با سقوط رژیم پادشاهی و به قدرت رسیدن حکومت اسلامی آشکار شد که مبارزات آزادی‌خواهانه نه تنها به سرانجامی نرسیده که با دیوار ستبری از تعصب و واپس‌ماندگی روبرو و آزادی‌ها و دستاوردهای آغاز انقلاب یکی پس از دیگری پایمال ارتجاع و استبداد مذهبی حاکم شده است. در چنین شرایطی بود که جمعی از مبارزان و کنشگران سیاسی با پیشیندگی ملی و چپ گرد هم آمدند و در چهاردهم اسفند ۱۳۵۷ در احمدآباد در جوار مزار مصدق تشکیل «مجلس شورای اسلامی» را رسماً اعلام کردند. این جبهه که با امید فراهم آوردن فضایی برای همگرایی و همکاری با نیروها و سازمان‌های جوان انقلابی در دفاع از آزادی و خواست‌های دموکراتیک به وجود آمده بود، بی‌درنگ مورد تهاجم رژیم جدید قرار گرفت. ناصر پاکدامن از اعضای مؤسس آن و یکی از گردانندگان اصلی نشریه «مجلس شورای اسلامی» ارگان «مجلس شورای اسلامی» بود.

در سال ۱۳۵۹ به عنوان یکی از اعضای هیئت دبیران

انتخاب می‌شود. در همین سال بود که انحصار طلبی حاکمیت از سرکوبی نیروهای غیر خودی فراتر رفت. در سی ام تیرماه ۱۳۶۰ [] [] اعلام موجودیت کرد. ناصر پاکدامن هم دعوت پیوستن به این ائتلاف را پذیرفت. این همکاری چند سالی بیشتر دوام نیاورد. در آذر ماه ۱۳۶۰، پس از مدتی زندگی در اختفا، به ناگزیر خاک ایران را ترک کرد و بار دیگر به فرانسه آمد.

با از سرگرفتن انتشار دوباره مجله [] در زمستان ۱۳۶۱ در پاریس، به یاری ساعدی می‌شتابد و تا انتشار آخرین شماره الفبا در پائیز ۱۳۶۴ و مرگ نابهنگام ساعدی کنار او می‌ماند. چندی بعد، در تابستان ۶۵ همراه با محسن یلفانی به انتشار مجله [] دست می‌زنند. [] با همکاری اهل قلم داخل و خارج کشور و با اقبال خوانندگانی وفادار جای ویژه‌ای در میان نشریات وزین فرهنگی خارج از کشور پیدا کرد که بی‌تردید عامل اصلی آن، تلاشها، مناسبات و شخصیت نستوه ناصر پاکدامن بود.

باز نشر [] [] []، به اهتمام صادق هدایت، همراه با پژوهشی در باره مقدمه هدایت (۱۳۷۶)؛ [] (۱۳۷۷)؛ [] [] (۱۳۷۹)؛ [] []، صادق هدایت و مسعود فرزاد، با طرح‌های اردشیر محمص (۱۳۸۱)، کتاب‌هایی است حاصل این دوران کار او. در همین دوره، به جز مقالات متعدّدش در چشم انداز، نوشته‌های دیگری نیز در سایر نشریات خارج از کشور به چاپ رساند. آخرین شماره [] (۲۴) در پائیز ۱۳۸۴ در پاریس منتشر شد.

واپسین تلاش سیاسی او همراهی با [] [] [] [] بود که از آغاز شکل‌گیری (۱۳۸۰) تا سال‌ها در کنارشان بود و نقش موثری در پیش بُرد کوشش‌های آنها داشت.

زندگی و کارنامه و آرزوها و هدف‌های ناصر پاکدامن را می‌توان در عشق و علاقه بی‌پایان او به ایران و

مردم آن خلاصه کرد. آنچه کرد و آنچه آرزو داشت در پایداری ایران و بهروزی ایرانیان خلاصه می‌شد و تا آنجا که توانست در این راه کوشید و با آزادگی و شرافتی مثال زدنی زیست.

یاد بیدار او ما را ترک نخواهد کرد.

یرواند آبراهیمیان، سرژ آراکلی، محمد آزادگر، حمید آزادی، هومن آذرکلاه، رسول آذرنوش، فرهاد آسور، مریم آسور، داریوش آشوری، ابراهیم آوخ، تورج اتابکی، مهدی ابراهیمزاده، رضا ابراهیمی، حبیب ابن‌جلال، وحیده احمدزاده، داود احمدلو، پرویز احمدی‌نژاد، مانی اخوان، فرح اردشیری، فروغ اردشیری، ناهید اردشیری، نگین اردشیری، پروین اردلان، یوسف اردلان، ابوالفضل اردوخانی، محمد ارونقی، بهروز اسدی، نسترن اسدیان، نسرین اسدیان، بانو اسکندانی، قادر اسکندانی، اسفندیار اسلامی، اصغر اسلامی، رحیم استخری، حسین اسماعیلی، مریم اشرفی، آذر اشرف، احمد اشرف، فرید اشکان، رضا اصغرزاده، سیمین اصفهانی، لیلا اصلانی، مهدی اصلانی، حسن اعتمادی، ناصر اعتمادی، محمد اعظمی، رضا اغنمی، ناهید افراخته، علی افشاری، رضا اکرمی، مینو الوندی، بهرام امامی، کورش امجدی، نوروز امید، خسرو امیری، شهین امیری، فریبا امینی، علی امینی‌نجفی، ایران‌دخت انصاری، منصور انصاری، حسین انورحقیقی، جلال ایجادی، سیروس ایرانپور، اصغر ایزدی، علیرضا ایزدی، کاظم ایزدی، نازنین ایزدی، ابراهیم باران، رحیم باجقلی، رضا باقری، شهرام بامداد، کمال بایرامزاده، رضا بایگان، خسرو بختیاری، عباس بختیاری، منیره برادران، مهران بران، مهدی برزین، بهروز برومند، گلناز برومندی، ارژنگ برهان‌آزاد، رضا بدیعی، یدالله بلدی، شیدا بنایی، علی بنوعزیزی، فیروزه بنی‌صدر، فرامرز بهار، سهراب بهداد، امیرحسین بهبودی، حبیب بهره‌من، عباس بهشتی، نیلوفر بیضایی، حسن بهگر، امیر بیگلری، خسرو پارسا، کوشیار پارسا، ژاله پاکزاد، فرامرز پاکزاد، حمید پرچم، مهدی پرویز، محمد پروین، ژینوس پزشکی، فلور پزشکی، ناصر پساینده، مسعود پلاسی‌د، علی پورامان، مریم پورتنگستانی، تقی پورعجم، علی پورنقوی، سعید پیوندی، پروین تاج، تقی تام، منیژه تام، اسد ترابی، نیره توحیدی، فریبا ثابت، حمیدرضا جاودان، مسعود جاهد، یوسف جاهدی، اسفندیار جاوید، فلور جاوید، اقدس جاویدی، سیروس جاویدی، بابک جزنی، میهن جزنی، حسن

جعفری، اسد جلالی، مینو جلالی، محمد جلالی چیمه (م.سحر)، یاسمین جلالی، فرشید جمالی، ماندانا جمالی، فردوس جمشیدی رودباری، جواد جواهری، امیر جواهری لنگرودی، خشایار جواهریان، محمدرضا جواهریان، بهروز جهانزاد، گلرخ جهانگیری، ژاله چگنی، ثریا چیتساز، مهری حاج آقازاده، رضا حائری، زهره حبیب محمدی، مجید حبیبی، علی حجت، فرشته حجت، حسن حسام، محسن حسام، جلیل حسینی، حمید حسینی، شاهو حسینی، عذرا حسینی- بنی صدر، بهروز حشمت، نقی حمیدیان، حمیده حیاتی، احمد خادمی، نسیم خاکسار، مهدی خانبابا تهران، هادی خرسندی، زکیه خسروشاهی، بهروز خسروی، رسول خلفی، بهروز خلیق، لطفعلی خنجی، نیلوفر خوانساری، زهره خیام، مجید دارابیگی، توران دانا، بهروز داودی، آرتا داوری، هایده درآگاهی، مهرداد درویشپور، رضا دقتی، منوچهر دقتی، احسان دهکردی، حسین دولت آبادی، هوتن دولتی، فرهاد دیبا، ناصر رحیم خانی، فهیمه رحیم نیا، نستور رخشانی، بهرام رستا، خلیل رستم خانی، سهیل رسولی، زلیخا رضایی، فاطمه رضایی، علی رضوی، فرهمند رکنی، اسفندیار رفیعی، مصطفی رمضانی، احمد رناسی، علی رنجبر، محمدرضا رنجبران (امان)، رامین روحانی، میهن روستا، فؤاد روستایی، سیروس رهبری، سعید رهنما، علی رهنما، ناصر زراعتی، مجید زربخش، فخری زرشکه، حسن زهتاب، ژینا ژیانقر، فرانسواز ساعدلو، هوشمند ساعدلو، رحمان ساکی، جلال سبزواری، فرشید سپهوند، سهیلا ستاری، علی ستاری، زهره ستوده، غزال ستوده، عبدی سردا، اکبر سردوزامی، شهزاد سرمدی، شهین سروش، مریم سطوت، بیژن سعیدپور، گیتی سلامی، فتاح سلطانی، نسرین سلمانی مظفر، اصغر سلیمی، مسعود سمیع، هایده سناوندی، اکبر سوری، هوشنگ سیاح پور، مرتضی سیاهپوش، اسد سیف، اکبر سیف، احمد شافعی، محمدرضا شالگونی، لیلی شایگان، مریم شایگان، مسعود شبافروز، منصوره شجاعی، حسن شریعتمداری، شهلا شفیق، علی شکرالهی، فاطمه شمس، کیتاش شمس، پرویز شوکت، محسن شهرنازدار، حماد شیبانی، اصغر (علی) شیرازی، مانی شیرازی، کیومرث صابغی، سیما صاحبی، اسدالله صادقی، کامران صادقی، مهوش صالحی، ویدا صالحی، عبدالرضا صبوری، نازی صداقت، محمد حسین صدیق یزدچی، بهرنگ صدیقی، اسماعیل صفرزاده، جمال صفری، فاروق صمامی، علی صمد، نبی صمیمی، سعید ضرابیان، فرزانه ضیافتحی، فرهنگ طاوولی، علی طلوع، بهروز عارفی، یدی عباسی، مجید عبدالرحیم پور، حسن عرب زاد، حجازی، ناهید عزآبادی، حسن عزیززی، غلام عسگری، فخرالدین عظیمی، فرزانه عظیمی، بیتا عظیمی نژادان، رضا علامهزاده، کاظم علمداری، محمدصادق علیاصغری، ثریا علیمحمدی، سرور علیمحمدی،

آنا عنایت، هادی عنایت، آذر فارسی، سپیده فارسی، محمد فارسی، کامبیز فاروقی، شاهین فاطمی، عنایت فانی، مهدی فتاح‌پور، مسعود فتحی، مهرداد فتحی، عبدی فراقی، بهروز فراهانی، بهزاد فراهانی، علی‌اصغر فرداد، پرستو فروهر، منصور فرهنگ، ویدا فرهودی، داریوش فریدونی، رضا فیض، جواد قاسم‌آبادی، وجیه قاسمی، ناصر قاضی‌زاده، پرویز قریشی، آذر قشقایی، کریم قصیم، فاطمه قلعه‌گلابی، پرویز قلیچ‌خانی، شهرام قنبری، شهزاد قنبری، مینو قندهاریان، شهین قهرمانی، فرخ قهرمانی، علی قیصری، کیان کاتوزیان، مقصود کاسبی، شاهین کاظمی، فرشین کاظمی‌نیا، مهشید کبیری، کاظم کردوانی، علی کریم‌زاده، اسفندیار کریمی، بهزاد کریمی، علی کشتگر، پری کسرائیان، حجت کسرائیان، سودابه کسرائیان، سیروس کسرائیان، رضا کعبی، رئوف کعبی، سیامک کلهر، رسول کمال، حمید کوثری، علی کهربایی، آزاده کیان، جان گرنی، هوشنگ گلاب‌دژ (امید)، ابراهیم گلستان، حسن گلشاهی، سهیلا گلشاهی، منوچهر گلشن، باربد گلشیری، جمشید گلمکانی، ناصر گیلانی، محمدعلی ماکنعلی، عزیز ماملی، عفت ماهباز، مهناز متین، علی متین‌دفتری، مریم متین‌دفتری، هدایت متین‌دفتری، شهرزاد مجاب، مجید مجالی، بهار مجدزاده، پروین محسنی، راحله محسنی، آذر محلوجیان، منوچهر مختاری، سیروس مددی، مصطفی مدنی، باقر مرتضوی، محمد مروّج، نادر مزکی، سهیلا مسافر، بنفشه مسعودی، فریبا مسعودی، حسین مشفق، ایرج مصداقی، مهران مصطفوی، فریدون معزی‌مقدم، منوچهر مقصودنیا، بهروز معظمی، ژیلا معظمی، رضا معقول، محمود معمارنژاد، امیر معیری، سوسن معینی، هایده مغیثی، مجتبی مفیدی، حسن مکارمی، ابراهیم مکی، سیروس ملکوتی، امیر ممبینی، علیرضا منافزاده، محمد منتظری، کریم منیری، ذبیح موسوی، مسعود مولا‌زاده، فرشته مولوی، باقر مؤمنی، سیامک مؤیدزاده، رضا مهاجر، ناصر مهاجر، فریبرز مهران‌ادیب، فرید مهران‌ادیب، اردشیر مهرداد، جهان‌نور مهربخش، ساسان مهری، نعمت میرزا‌زاده (م.آزم)، انور میرستاری، اشرف میرهاشمی، عباس میلانی، حسن نادری، حجت نارنجی، رضا ناصحی، ناهید ناظمی، نوشزاد ناظمی، شیدا نبوی، احمد نجاتی، جمیله ندایی، علی ندیمی، نیلوفر ندیمی، محسن نژاد، اصغر نصرتی، فرهاد نعمانی، مجید نفیسی، شهین نوائی، داوود نوائیان، حمید نوذری، پرویز نویدی، داریوش نویدی، بهمن نیرومند، ایرج نیّری، حمیلا نیسگیلی، احمد نیک‌آذر، محمدرضا نیکفر، مرتضی نیکمی، منوچهر واثق‌نوری، احد واحدی، شیدان وثیق، شاداب وجدی، شمسی ورزنده، اسماعیل وفا‌یغمائی، پروین وفا‌ییزاده، مهرداد وهابی، جاوید یحیی‌زاده، حسین یحیایی، بابک یحیوی، پرویز یعقوبی، محسن یلفانی، فاطمه یوری، پروین یوسف‌پور،

مهدی یوسفی، جمعی از فارغ‌التحصیلان دانشکده اقتصاد دانشگاه
تهران در دهه‌های چهل و پنجاه شمسی، مقیم ایران.